

них ведуть активні дослідження проблем неперервного навчання (і перенавчання) дорослих, створюються пристосовані для цього ВНЗ (прикладом є так звані “відкриті університети” британської моделі), диверсифікується робота більшості університетів та інших навчальних закладів.

Кращі наставники студентів під час навчання намагаються приготувати їх до дій в умовах найближчого майбутнього через введення нових дисциплін і практик, зміну методики викладання, створення можливостей опанування нових електронних засобів для самоосвіти. Сподіваємося, що вищі навчальні заклади України теж застосовуватимуть подібні інновації.

ПІДГОТОВКА І АТЕСТАЦІЯ НАУКОВИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ

В. Погребняк, О. Котова

*Київ, Міністерство
освіти України*

Вищою науковою кваліфікацією є докторський науковий ступінь (у ряді країн - двох рівнів), який здобувається після отримання університетської освіти. У більшості країн (Австрія, Канада, США, Греція, Іспанія, Норвегія, Словаччина (після 1991 року) та інші) - це науковий ступінь доктора філософії (PhD) чи еквівалентний йому, в інших (Англія, Беларусь, Болгарія, Росія, Україна, Польща) - це науковий ступінь двох рівнів: доктор філософії чи кандидат наук і доктор наук (ScD).

Після отримання магістерського рівня вищої освіти необхідно у середньому 3-4 роки для оволодіння програмою аспірантури (докторату), підготовки і захисту дисертаційної роботи і понад 10 років - для отримання наукового ступеня доктора наук (ScD).

Якщо досягнення першого докторського ступеня (PhD, кандидат наук) практично в усіх країнах пов'язане з освоєнням додаткових навчальних програм під час навчання в аспірантурі (доктораті), чи самостійно, то науковий ступінь доктора наук присуджується лише за результатами наукових досліджень (Англія, де-

які університети США, більшість країн СНД, посттоталітарні країни Центральної Європи). Обов'язковими в усіх країнах є підготовка і захист дисертаційної роботи.

Вступ до аспірантури (докторату) у більшості країн конкурсний чи то за результатами вступних іспитів (Туреччина, Словаччина, Румунія, Беларусь, Україна, Росія та інші), чи за наслідками навчання за магістерськими програмами, виявленим нахилом до наукової роботи та за рекомендаціями викладачів (Австрія, Великобританія, США, Швейцарія, Польща, Іспанія та інші).

Підготовка дисертаційної роботи здійснюється під керівництвом наукового керівника, який вже має докторський ступінь і досвід наукової роботи, а її захист - перед атестаційними комісіями із вчених (3-5 осіб), склад яких у кожному конкретному випадку визначається університетом (більшість країн Західної Європи, США, Канада) або на спеціалізованих вчених радах, що затверджуються державними органами управління (більшість країн СНД, Болгарія, Румунія та інші).

Що стосується управління процесами підготовки й атестації наукових кадрів, то тут теж чітко визначилися два підходи:

- регулювання напрямів і об'ємів підготовки, програм, порядку прийому, вимог до дисертаційних робіт і порядку їх захисту з боку держави (країни СНД і деякі інші);
- автономія університетів, які мають право присвоєння наукових ступенів, при вирішенні цих питань (США, Канада, більшість країн Західної Європи).

У всіх країнах отримання вищого наукового ступеня якщо і не гарантує підвищення чи зайняття відповідної посади, то принаймні є важливою умовою для роботи викладачем в університетах чи підвищення по службі.

Подальше удосконалення системи підготовки й атестації наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні здійснюється в першу чергу за рахунок оновлення структури і програм підготовки, врахування інтересів України у збереженні і нарощуванні інтелектуального потенціалу і необхідності інтеграції у міжнародний освітній простір.